

Liriodendron tulipifera Tulpenboom

door Wil Hoppenbrouwers
foto's van internet , tenzij anders vermeld.

Tulip tree (Eng.); Tulipier
Virginie (Fr.); Amerikanischer
Tulpenbaum (D); Yellow
poplar, Tulip poplar (VS)

Muxulhemshi: 'de boom waar kano's van gemaakt worden'.

Zo noemden de in het oosten van de Verenigde Staten wonende Lenne Lenape indianen (Delaware stammen) de hoge, prachtig gevormde, recht opgaande bomen die in hun leefgebied in groten getale voorkwamen. De lange stammen en het zachte, goed te bewerken hout leenden zich uitstekend voor het maken van grote kano's waar soms wel meer dan tien mensen in pasten. Toen de eerste kolonisten de maagdelijke bossen van Noordoost-Amerika betraden moeten ze zich flink in de ogen hebben gewreven. Ze waren de

monotone bossen van Europa gewend. En nu stonden ze in een uiterst gevarieerd woud met vele soorten bomen van allemaal verschillende hoogten en dikten. De reuzen die het meest opvielen waren vaak de statige *Liriodendron* of tulpenbomen met een hoogte tot soms wel 60 m. De stamomtrek overtrof soms de 6 m en de ouderdom kon wel 500 jaar bedragen.

Het wordt algemeen aangenomen dat het de Engelse plantenjager John Tradescant jr. (1608 – 1662) is geweest die zaden van de tulpenboom vanuit de staat Virginia (VS) heeft meegebracht naar Engeland. In de Queen's House Gardens in Greenwich, de tuinen van

Karel I en Henriëtte van Frankrijk, begonnen hoveniers potplanten te kweken met de door Tradescant meegebrachte zaden. Toen dat rond 1663 eenmaal gelukt was, vond de *Liriodendron* haar weg in de rest van Europa.

De oudste *Liriodendron* in Nederland is in 1715 aangeplant in de Hortus Botanicus van de Leidse Universiteit. Het is geen bijzonder hoge boom omdat de boom een zgn. knolvoet heeft. Een verschijnsel dat wel vaker voorkomt bij *Liriodendron*. De hoogste staat met 37,60 m in het stadspark van Maastricht. De meeste oude exemplaren in ons land dateren van rond 1800. Ze staan in kasteeltuinen en op buitenplaatsen, want het waren enkel de adel en rijke kooplieden die zich zulke exotische, dure bomen konden veroorloven.

De leeftijd, hoogte en omvang van de bomen die we kennen van het oorspronggebied worden in ons land lang niet bereikt. De klimatologische omstandigheden bepalen dat de boom hier niet veel hoger wordt dan 25 – 30 m en met 200 jaar is het hier, een enkele uitzondering daargelaten, wel gebeurd. Het zijn snelle groeiers en kunnen in tien jaar al een hoogte bereiken van 10 - 15 m. De Tulpenboom stelt geen bijzondere eisen aan de bodem, maar een vruchtbare, vochthoudende en goed doorlatende grond zijn voor de boom de ideale standplaats.

Enkel de adel en rijke kooplieden konden zich zulke exotische bomen veroorloven.

Woudreuzen in de natuur.

In de beginfase van de groei is de kroon relatief slank, maar later als de boom volwassen is, staat op de kaarsrechte onderstam een mooi gevormde brede evenwichtige symmetrische kroon. Snoeien is niet gewenst, omdat zich op de wonden schimmels kunnen vormen die al snel het gezonde hout aantasten. Naast opkronen, d.w.z. het weghalen van de onderste takken, kan men volstaan met het verwijderen van dood hout. De boom laat zich moeilijk verplanten omdat de wortels zacht zijn en gemakkelijk breken.

Zeer bijzonder en van grote schoonheid zijn de typische bladeren van de Tulpenboom. Het frisgroene blad heeft met zijn afgeden top een unieke vorm. Het blad (7 – 20 cm) heeft 4-6 lobben, afhankelijk van de leeftijd, en is aan de onderkant glad en zilverig door een fijn-papilleus waslaagje.

Liriodendron tulipifera, herfstkleur

Tel daarbij op de mooie gele herfstkleur dan kunnen we spreken van een haast volmaakt blad. Een nadeel is dat het herfstblad snel afvalt. Het blad lijkt inderdaad erg veel op een tulp maar de boom heeft zijn naam te danken aan de op tulpen gelijkende bloemen. In juni/juli verschijnen de eerste nog groene bloemknoppen die zich ontploegen tot prachtige bloemen. Iedere tulp bestaat uit negen groengele bloemblaadjes met een zachtoranje streep op de voet en heeft opvallende, dikke, diepgele meeldraden. De bloemen staan solitair aan het uiteinde van de takken. Bij een volwassen boom zitten de bloemen wat hoog in de boom. Ze zijn daar niet altijd goed te zien omdat de groenig pastelkleurige bloemen en de subtiele vorm, de bloem doen 'wegvallen' tegen het lichtgroen van de bladeren.

Liriodendron bloem

Na aanplant moet je moet wél geduld hebben om de bloei te zien want de tulpenboom bloeit pas na 20 – 25 jaar. De vrucht, die veel lijkt op die van de *Magnolia* en waaraan je overigens goed kunt zien dat het familie is, bestaat uit 6 – 8 cm lange bruine kegels met veel tongvormige gevleugelde vruchtjes. Ontkiemen doen ze in ons klimaat niet of nauwelijks.

Geduld is vereist

De naam Tulpenboom leidt nogal eens tot verwarring omdat men in Nederland deze naam ook veelvuldig gebruikt voor *Magnolia*. Helemaal onbegrijpelijk is dat niet omdat *Liriodendron* en *Magnolia* ‘neef en nicht’ zijn. Ze behoren beide tot de familie van de Magnoliaceae, de *Magnolia*-familie, een familie van bomen en struiken die populair zijn in de West-Europese tuinen vanwege de schitterende bloemen.

De naam Tulpenboom staat voor *Liriodendron* terwijl de Nederlandse naam voor *Magnolia* Beverboom is. Dat laatste mag enigszins vreemd lijken maar de naamgever vond dat de knoppen van *Magnolia* leken op de vacht van een bever. Misschien ver gezocht, maar de naam is algemeen geaccepteerd.

De letterlijke betekenis van de naam *Liriodendron* is lelieboom: Gr. leiros = lelie en dendron = boom. De bloemen lijken ook wel wat op lelies maar de wetenschappelijke soortnaam *tulipifera* laat geen plaats voor misverstand: *tulipifera* = tulpdragend.

Liriodendron tulipifera 'Aureomarginatum'

Het geslacht *Liriodendron* bestaat uit twee soorten: *Liriodendron tulipifera*, inheems in het gehele oosten van de Verenigde Staten en *Liriodendron chinense*, inheems in Midden-China. De Chinese variëteit is in Nederland nauwelijks bekend. De boom is ook niet geheel winterhard.

Van *Liriodendron* zijn er verschillende cultivars gekweekt. *Liriodendron tulipifera* 'Aureomarginatum' is een bontbladige soort met een groengele rand. Deze cultivar is niet bij iedereen geliefd omdat het tweekleurig blad een flets aanzien geeft aan het blad. Daardoor wordt de boom vaak voor ziek aangezien. *Liriodendron tulipifera* 'Fastigiatum' is een soort met een smalle zuilvormige kroon en die, in tegenstelling tot de wilde soort, ook in kleinere tuinen kan worden aangeplant. De soort 'Obtusilobum' heeft als kenmerk dat het blad niet ingesneden is.

Een weinig bekende cultivar is *Liriodendron tulipifera* 'Integrifolium' die opvalt door het feit dat het blad geen lobben heeft en daardoor zijn jeugd-vorm behoudt.

Ondanks de schoonheid van de boom is *Liriodendron tulipifera* maar weinig

aangeplant in ons land. Alle tuinarchitecten, hoveniers, groenafdelingen van gemeenten kennen de boom, maar ze hebben kennelijk angst om die in het beplantingsschema op te nemen. Ja, ze worden erg groot en zijn ongeschikt voor straten en kleine ruimten en bij veel wind vindt gemakkelijk takbreuk plaats. Wellicht weerhoudt dit euvel mensen van aanplant. Ze komen als solitair het best tot hun recht in parken en grote tuinen.

Het hout krimpt niet na verwerking

In Amerika wordt *Liriodendron* Yellow poplar genoemd. Een relatie met de Populier is er niet maar vermoed wordt dat het de gele herfstkleur, de enigszins op de Populier gelijkende, diep gegroefde stam en de zachtgeel/bruine houtkleur is, die de boom doen denken aan de Populier.

Het goed te bewerken hout van *Liriodendron* is zeer gewild. Dit is vooral te danken aan het feit dat het hout niet meer krimpt na verwerking. Het wordt vooral gebruikt in de meubelindustrie, voor deuren, keukens, piano's en licht constructiewerk. Het hout is ook in Nederland normaal verkrijgbaar. De keerzijde van dit economisch succes is dat de bossen in de oostelijke staten van de VS zeer te lijden hebben gehad van ongebreidelde houtkap. Vrijwel alle oude woudreuzen zijn hierdoor verdwenen. Sommige staten zien het toeristisch belang van de bijzondere exemplaren en hebben ter bescherming landschapsparken gesticht. Een voorbeeld is het Merkle Wildlife Sanctuary in Maryland.

In het Arboretum vinden we *Liriodendron tulipifera* in vak B van het Amerikaans gedeelte. Ook op het kerkhof staat een exemplaar. De variëteit 'Aureomarginatum' is te vinden in het Paterstuin-gedeelte.

*Andel, van Y.: Documentatiemap Arboretum Oudenbosch, Oudenbosch 2013

*Johnson e.a.: ANWB Bomengids van Europa, Den Haag 2007

*Koning, J. de e.a.: Dendrologie van de Lage Landen, Zeist 2009

*Rijsbergen, J.v.: Tulpenboom, De Linde (voorganger van de Aesculus), Oudenbosch 1996

*St. Bomen over Leven: Tulpenboom, Zoetermeer

*Diverse internetbronnen